

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Emil Kraemer

Za doc. Dr. Františkem Baladou

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 7 (1962), No. 5, 284--285

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139621>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1962

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY, JUBILEA, HISTORIE

ZA DOC. DR. FRANTIŠKEM BALADOU

(* 24. 7. 1902, † 13. 7. 1961)

O letošních prázdninách tomu byl právě rok, co náhle zemřel v Budišově u Třebíče náš významný pracovník v oboru dějin matematiky a didaktiky matematiky, doc. dr. František Balada.

FRANTIŠEK BALADA se narodil v Albrechticích n. Orlicí, vystudoval reálku v Hradci Králové a v Pardubicích a pak se věnoval studiu matematiky a deskriptivní geometrie na přírodovědecké fakultě university Karlovy a na Českém vysokém učení technickém v Praze. Od roku 1924 až do roku 1929 učil jako středoškolský profesor na reálkách v České Třebové a v Praze XI, potom na reálných gymnasiích v Košicích, Rimavské Sobotě a Slezské Ostravě. Od roku 1929 až do roku 1938 vyučoval na české menšinové reálce ve Vídni a po návratu do Československa na různých českých středních školách v Brně.

Dráhu vysokoškolského učitele nastoupil docent Balada v r. 1947, kdy byl povolán za lektora matematiky a deskriptivní geometrie na nově tehdy založenou pedagogickou fakultu brněnské uivenrsity. Na této fakultě, která se v roce 1953 změnila v samostatnou Vyšší pedagogickou školu a v roce 1959 na pedagogický institut, působil pak až do své smrti, nejprve jako odborný

asistent, pak jako zástupce docenta a konečně jako docent; dlouhá léta přitom byl vedoucím tamní katedry matematiky.

Vědecky začal Balada pracovat v geometrii vícerozměrných prostorů, avšak brzy se jeho hlavní zájem soustředil na historii matematiky a na otázky didaktické. Z těchto oborů uveřejnil řadu drobnějších publikací již za svého působení na střední škole; jeho činnost publikační se však rozvinula hlavně až během působení na vysokých školách, kdy se začal soustavně zabývat historickým a dialektickým materialismem a jeho vědeckým významem pro matematiku a deskriptivní geometrii. Z celé řady jeho publikací, které vyšly většinou v časopise Matematika ve škole, má zásadní důležitost zejména studie „Úkoly a cíle historie matematiky v socialistické výchově mládeže a ve vyučování“, kterou napsal společně s profesorem dr. KARLEM KOUTSKÝM. Velmi záslužnou prací Baladovou jsou také jeho přehledy dějin matematiky, které uveřejnil r. 1954 společně s profesorem Koutským v Metodických průvodcích k učebnicím matematiky pro střední školy.

Nejrozsáhlejší publikací docenta Balady je jeho kniha „Z dějin elementární matematiky“,

kteřá vyšla v roce 1959 a kterou prof. Koutský v Baladově nekrologu výstižně hodnotí takto: „Ve své knize na rozdíl od jiných autorů vysvětluje vývoj matematiky důsledně vědecky, opíraje se o nejpokrokovější marxistickou filosofii, a z nepřehledného množství vybírá vesměs takové příklady, které sice stručně, ale výstižně charakterizují jednotlivé etapy rozvoje matematického myšlení. Kromě toho mohou tyto příklady být úspěšně využity pro didaktické cíle“ (viz Matematika ve škole, ročník XII, str. 314).

Docent Balada napsal přes 40 prací z historie a metodiky matematiky, překládal z ruštiny, spolupracoval na řadě učebnic matematiky, uveřejnil řadu recenzí a několik desítek popularizujících článků. Dlouhá léta byl členem redakční rady časopisu Matematika ve škole a aktivním členem brněnské pobočky JČMF. Vzpomínáme na něho jako na pilného vědeckého pracovníka, vynikajícího pokrokového učitele a ušlechtilého člověka.

Emil Kraemer

VÝZNAMNÍ RAKOVNIČTÍ DESKRIPTIVNÍ GEOMETŘI*)

Jestliže letos vzpomínáme stého výročí založení Jednoty československých matematiků a fyziků, která tak významnou měrou po celou dobu svého trvání přispívala k rozvoji matematických a fyzikálních věd a tím i k rozvoji technických věd v naší zemi, je na místě také vzpomenout i jednotlivých škol, na nichž se vytvářely základy matematicko-technické tradice a vzpomenout těch vědeckých pracovníků, kteří vlastní vědeckou prací, učitelským působením a organizační činností pomáhali rozvíjet tradice české matematiky a geometrie a sami byli jejími nositeli a tvůrci.

Město Rakovník je všem Čechům dobře známé z historie a historických povídek; s jeho jménem jsem se však setkával i při svém odborném studiu matematiky a deskriptivní geometrie, kdy z životopisných poznámek jsem se dovídal, že ten či onen vynikající matematik nebo geometr se narodil v Rakovnici nebo studoval na rakovnické reálce. Mezi spolužáky na vysoké škole bylo také několik výborných matematiků z Rakovníka. Po svém příchodu na České vysoké učení technické v Praze, kdy jsem se podrobněji začal zajímat, kdo vůbec učil matematice a deskriptivní geometrii na technice, povšiml jsem si, že z pěti profesorů deskriptivní geometrie, kteří působili na její dnešní strojní fakultě — RUDOLF SKUHERSKÝ, FRANTIŠEK TILŠER, KAREL PELC, BEDŘICH PROCHÁZKA a JOSEF KOUNOVSKÝ —, poslední tři mají velmi úzký vztah k Rakovnicku: všichni tři jsou absolventy jeho proslulé reálky.**)

Je všeobecně známo, že geometrie a speciálně deskriptivní geometrie má u nás velmi bohatou tradici a značně vysokou úroveň. Vytvořila se česká geometrická škola reprezentovaná mnohými vynikajícími geometry. S tím spojená znamenitá úroveň výuky deskriptivní geometrie na našich vysokých školách pomáhala zvyšovat úroveň našich inženýrů, kteří měli vždy dobré jméno nejen u nás, ale i za hranicemi. Nemalou měrou k této úrovni přispěli někteří matematikové a geometři, absolventi rakovnické reálky, která se právem může pyšnit, že je jednou ze škol silné matematicko-přírodovědecké tradice.

Připomínáme-li si letos v jubilejním roce Jednoty československých matematiků a fyziků přínos české matematiky a fyziky k rozvoji technických věd, bude jistě na místě připomenout si život a dílo tří významných absolventů rakovnické reálky, kteří na Českém vysokém učení technickém

*) Přednáška proslovená v Rakovnici 8. června 1962 na slavnostní schůzi pobočky JČMF pro Středočeský kraj konané v rámci oslav stého výročí založení Jednoty. Zpracováno podle vzpomínkových článků prof. B. BYDŽOVSKÉHO, Fr. KADEŘÁVKA, J. KOUNOVSKÉHO a J. SOBOTKY.

***) Na pražské technice působil celkem sedm profesorů deskriptivní geometrie. Další dva — VINCENC JAROLÍMEK a FRANTIŠEK KADEŘÁVEK — učili postupně po KARLU PELCOVI na stavebním oboru.